Lausunto Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostolle:

HE 34/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vuoden 2024 tuloveroasteikosta, tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksistä verolakien muuttamisesta (HE 34/2023). VATT lausuu näistä seuraavasti:

1. Tuloverotus ja työtulovähennyksen enimmäismäärän korotuksen uudelleenkohdentaminen

Hallituksen esitys koskee ikäperusteisen työtulovähennyksen muuttamista siten, että aiemmat työtulovähennyksen korotukset poistetaan alle 65-vuotialta, ja että 65 vuotta täyttäneiden korotusta vastaavasti nostetaan edelleen 600 eurosta 1200 euroon. Esityksen pääasialliset perustelut koskevat julkistalouden tasapainottamista sekä eläkeiän saavuttaneiden henkilöiden työnteon taloudellisten kannustimien parantamista.

Arviomme mukaan työtulovähennyksen enimmäismäärän korotuksen poistaminen alle 65-vuotiailta on perusteltua. Korotus koskee suurta joukkoa työntekijöitä, jolloin sen verotuloja vähentävät vaikutukset ovat merkittäviä. Lisäksi tutkimusnäyttö taloudellisten kannustimien vaikutuksista työntekoon ei yleisesti tue sitä, että korotetulla työtulovähennyksellä olisi merkittäviä työllistäviä vaikutuksia (Matikka, Harju ja Kosonen, 2016). Tästä syystä työssäkäyvien alle 65-vuotiaiden työtulovähennyksen poistolla ei voi olettaa olevan erityisen merkittäviä negatiivisia työllisyysvaikutuksia.

Toisaalta 65 vuotta täyttäneiden työtulovähennyksen edelleen korottaminen 600 eurosta 1200 euroon työn tarjonnan lisäämiseksi ei ole tutkimustiedon mukaan erityisen hyvin perusteltua, sillä sen työllisyyttä kasvattava vaikutus on todennäköisesti korkeintaan maltillinen (Laun, 2017). Lisäksi jo eläkkeellä olevien työnteon taloudelliset kannustimet ovat Suomessa verrattain hyvät ilman edelleen korotettua työtulovähennystäkin (Matikka, 2014).

Lisäksi hallitus esittää tuloveroasteikon keventämisestä kautta linjan painottuen keski- ja pienituloisiin. Muutosten tavoitteena on parantaa työnteon kannustimia. Tutkimustiedon perusteella esitetyillä muutoksille ei kuitenkaan voida olettaa olevan merkittäviä vaikutuksia työntekopäätöksiin eteenkään keskituloisten palkansaajien kohdalla (Matikka, Harju ja Kosonen, 2016).

2. Kotitalousvähennys

Hallituksen esitys on pidentää kotitalousvähennyksen määräaikaista korotusta vuodella sekä laajentaa kotitalousvähennys koskemaan fysioterapiaa ja toimintaterapiaa. Esityksen perusteella tämä heikentäisi verotuottoja 44 miljoonalla eurolla vuositasolla. Kuten esityksessä on todettu, tällä luultavasi olisi melko vähäinen vaikutus kotitalousvähennyksen kohteena olevien palveluiden kulutukseen ja sitä kautta pieni vaikutus palvelualojen työllisyyteen. Tämän lisäksi kotitalousvähennys kohdentuu keski- ja suurituloisille kotitalouksille, joten esityksen vaikutus on tulonjakoa eriyttävä.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
PL 1279 (Economicum, Arkadiankatu 7), FI-00101 Helsinki I kirjaamo@vatt.fi I Puh. +358 295 519 400 I www.vatt.fi I Y-tunnus 0809880-7

Kotitalousvähennys kokonaisuutena heikentää julkista taloutta noin puolella miljardilla eurolla vuosittain. Jos julkista taloutta haluttaisiin sopeuttaa nykyistä voimakkaammin, saattaisi kotitalousvähennyksen pienentäminen olla yksi varteenotettava vaihtoehto. Tämä johtuu siitä, että kotitalousvähennyksellä saavutetaan hyvin vähäisiä palvelujen kulutusta tai palvelualojen työllisyyttä lisääviä vaikutuksia suhteessa menetettyihin verotuottoihin. Lisäksi kotitalousvähennyksen veronkiertoa mahdollisesti pienentävät vaikutukset voivat olla saavutettavissa myös pienemmällä vähennyksen enimmäismäärällä, jolloin vähennyksen kustannukset julkiselle taloudelle olisivat merkittävästi nykyistä pienemmät.

3. Ulkomaisten erityisasiantuntijoiden lähdeverotuksen määräajan pidentäminen 7 vuoteen.

Avainhenkilölain mukaan ulkomailta tulevat henkilöt, joilla on erityisasiantuntemusta tai jotka toimivat opettajina suomalaisessa ylemmässä oppilaitoksessa tai harjoittavat tieteellistä tutkimusta yleiseksi eduksi, voivat Suomesta saadun palkkatulonsa verotuksessa tietyin edellytyksin valita tavallisen tuloverotuksen sijaan palkkatulon lähdeverotuksen 48 kuukauden ajaksi. Palkkatulon lähdevero on 32 prosenttia palkan kokonaismäärästä. Vuodesta 1996 saakka määräaikaisesti voimassa ollut avainhenkilölaki säädettiin lailla pysyväksi vuonna 2019. Käsillä olevassa esityksessä avainhenkilölain enimmäistyöskentelyaika ehdotetaan pidennettäväksi 48 kuukaudesta 84 kuukauteen, jolloin avainhenkilön saamasta palkkatulosta perittäisiin 32 prosentin lähdeveroa kolme vuotta pitempään kuin nykytilanteessa.

Suomen avainhenkilölain vaikutusta asiantuntijoiden maahanmuuttoon ei ole tutkittu, mutta olemassa olevan tutkimustiedon perusteella avainhenkilölain kaltainen veropolitiikka on toimiva tapa houkutella ulkomaista työvoimaa. Tuloverotuksen ja kansainvälisen muuttoliikkeen yhteyttä selvittävässä tutkimuksessa painottuu kautta linjan se, että ulkomaisten henkilöiden muuttopäätökset reagoivat verotukseen, kun taas kotimaisten henkilöiden maastamuuttoon verotus ei näytä juurikaan vaikuttavan (Kleven ym., 2013; Kleven ym., 2014; Akcigit ym., 2016; Kalin ym. 2022). Epäsymmetria verotuksen vaikutuksessa kotimaisten ja ulkomaisten henkilöiden muuttoliikkeeseen voi selittyä esimerkiksi sillä, että päätös muuttaa pois kotimaasta liittyy enemmänkin muihin tekijöihin kuin verotukseen, kun taas mahdollisten kohdemaiden välillä valintaa tehtäessä verokannustimilla voi olla enemmän vaikutusta. Näin ollen työvoiman saamiseen ja maassa pitämiseen tähtäävää veropolitiikkaa on tarkoituksenmukaista kohdentaa ulkomaiseen työvoimaan.

Suomen avainhenkilölain kaltaista politiikkaa on tutkittu Tanskan ulkomaisten asiantuntijoiden erityisverokohteluun liittyen (Kleven ym., 2014). Tutkimuksen mukaan erityisverokohtelu lisäsi sen kohteena olevan korkeatuloisen ja asiantuntemusta omaavan työvoiman määrää Tanskassa.

Alankomaissa sovellettavan ulkomaisten työntekijöiden erityisverokohtelun kestoajan lyhentämisen vaikutuksia selvittävän tutkimuksen (Giarola ym. 2023) mukaan kestoajan lyhentäminen puolestaan lisäsi politiikan kohteena olleiden henkilöiden maastamuuttoa. Tuloksen perusteella on syytä olettaa, että Suomen avainhenkilölain enimmäistyöskentelyajan pidentäminen vaikuttaisi vastaavasti siten, että lain kohteena olevat ulkomaiset henkilöt pysyisivät Suomessa pidempään.

Ulkomaisten avainhenkilöiden erityisverokohtelu vaikuttaakin tutkimustiedon valossa Suomen näkökulmasta järkevältä politiikalta, ja enimmäistyöskentelyajan pidentäminen tekee todennäköisesti erityisverokohtelusta ulkomaisten asiantuntijoiden näkökulmasta entistä houkuttelevamman ja auttaa pitämään heidät pidempään maassa. Lisäksi uudistuksen voidaan odottaa parantavan tuottavuuskasvua, mikäli se lisää T&K-toiminnoissa työskentelevien osaajien määrää.

Lähteet:

Akcigit, U., Baslandze, S. & Stantcheva, S. (2016), Taxation and the international mobility of inventors, American Economic Review 106(10), 2930–81.

Giarola, J. V. C., Marie, O., Cörvers, F & Schmeets, H. (2023), Should I pay or should I go? Dutch Evidence on tax-induced out-migration. CEPR Discussion Paper 55990-1694013237.

Kauppinen, I., Kalin, S., Kotakorpi, K. & Pirttilä, J. (2022), Migration and tax policy: Evidence from Finnish full-population data, VATT Working Papers 150.

Kleven, H. J., Landais, C. & Saez, E. (2013), Taxation and international migration of superstars: Evidence from the European football market, American Economic Review 103(5), 1892–1924.

Kleven, H. J., Landais, C., Saez, E. & Schultz, E. (2013). Migration and Wage Effects of Taxing Top Earners: Evidence from the Foreigners Tax Scheme in Denmark, The Quarterly Journal of Economics 129(1), 333–378.

Kleven, H., Landais, C., Muñoz, M. & Stantcheva, S. (2020), Taxation and migration: Evidence and policy implications, Journal of Economic Perspectives 34(2), 119–42.

Laun, L. (2017). The Effect of Age-Targeted Tax Credits on Labor Force Participation of Older Workers. Journal of Public Economics, vol. 152, s. 102-118.

Matikka, T. (2014). Eläkeläisten työnteon taloudelliset kannustimet. VATT Muistiot 41.

Matikka, T., Harju, J. ja Kosonen, T. (2016). Tuloverotuksen vaikutus työn tarjontaan. Valtioneuvoston kanslian selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 5/2015.

Tuomas Matikka
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
Johtava tutkija, tutkimusohjaaja